

استقلال مطبوعات

(بررسی ابعاد حقوقی، مالی و مدیریتی
مطبوعات)

تألیف:

دکتر امیر مهدوی



انتشارات آثار فکر

تهران-۱۳۹۳

سرشناسه	: مهدوی، امیر، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: استقلال مطبوعات : بررسی ابعاد حقوقی، مالی و مدیریتی مطبوعات/تالیف امیر مهدوی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات آثار فکر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۸ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۹۲-۰۹-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
عنوان دیگر	: بررسی ابعاد حقوقی، مالی و مدیریتی مطبوعات.
موضوع	: مطبوعات/آزادی مطبوعات/آزادی مطبوعات -- ایران
شناسه افزوده	: غلامی مایانی، ابوالقاسم، ۱۳۲۷ -، ویراستار
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۳ الف۸۵/م/۴۷۳۱/۴۷۳۱ PN
رده بندی دیویی	: ۰۷۰/۱۷



استقلال مطبوعات

تالیف: امیر مهدوی

ناشر: انتشارات آثار فکر

ویراستار ادبی: ابوالقاسم غلامی مایانی

صفحه آرا: فرانک ایل شاهی

طراح جلد: سعید احدزاده

چاپ اول ۱۳۹۳

تیراژ: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۹۲-۰۹-۳

● تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

قیمت ۲۰۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

مقدمه ۹

فصل اول: کلیات ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

گفتار اول: مفهوم استقلال مالی مطبوعات و اهمیت آن ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

بند اول: مفهوم استقلال Error! Bookmark not defined.

بند دوم: اهمیت و ضرورت استقلال مالی مطبوعات Error! Bookmark not defined.

بند سوم: نظریات پیرامون استقلال Error! Bookmark not defined.

الف) انزوای سیاسی Error! Bookmark not defined.

ب) نسیت استقلال Error! Bookmark not defined.

ج) نفی استقلال Error! Bookmark not defined.

گفتار دوم: تعریف و ماهیت آزادی ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

بند اول: مفهوم آزادی Error! Bookmark not defined.

بند دوم: آزادی مطبوعات و استثنائات آن Error! Bookmark not defined.

الف) آزادی مطبوعات در قوانین Error! Bookmark not defined.

ب) استثنای آزادی مطبوعات Error! Bookmark not defined.

ج) استثنای مربوط به برخی نشریات خاص Error! Bookmark not defined.

د) محدودیت‌های مطبوعات در ایران Error! Bookmark not defined.

ه) آسیب شناسی نادیده انگاشتن آزادی مطبوعات. Error! Bookmark not defined.

گفتار سوم: تعریف و ماهیت مطبوعات ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.

بند اول: مختصری در مورد پیشینه‌ی مطبوعات Error! Bookmark not defined.

بند دوم: کارکرد مطبوعات Error! Bookmark not defined.

الف) مهم‌ترین کارکردهای مطبوعات Error! Bookmark not defined.

بند سوم: رسالت مطبوعات Error! Bookmark not defined.

بند چهارم: انواع مطبوعات Error! Bookmark not defined.

Error! Bookmark not defined...... بند پنجم: تفاوت مطبوعات با سایر رسانه‌ها
Error! Bookmark not defined...... الف) تفاوت مطبوعات با کتاب
Error! Bookmark not defined...... ب) تفاوت مطبوعات با رادیو
Error! Bookmark not defined...... ج- تفاوت مطبوعات با تلویزیون
Error! Bookmark not defined...... د- تفاوت مطبوعات با سینما
Error! Bookmark not defined...... هـ) تفاوت مطبوعات با اینترنت و سایر رسانه‌های نوین

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED...... فصل دوم: ساختار و سازمان مطبوعاتی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED...... گفتار اول: تشکیلات سازمانی و ارکان مطبوعات

Error! Bookmark not defined...... بند اول: صاحب امتیاز
Error! Bookmark not defined...... بند دوم: مدیرمسئول
Error! Bookmark not defined...... بند سوم: سردبیری
Error! Bookmark not defined...... بند چهارم: تحریریه
Error! Bookmark not defined...... بند پنجم: مدیر داخلی
Error! Bookmark not defined...... بند ششم: سرویس‌ها
Error! Bookmark not defined...... بند هفتم: بخش فنی
Error! Bookmark not defined...... بند هشتم: ابزارهای مورد نیاز برای تاسیس و اداره یک نشریه

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED...... گفتار دوم: مدیریت و مالکیت سازمان مطبوعاتی

Error! Bookmark not defined...... بند اول: تعریف سازمان
Error! Bookmark not defined...... الف) مفهوم فرهنگ سازمان
Error! Bookmark not defined...... ب) تعریف فرهنگ سازمانی
Error! Bookmark not defined...... ج) ویژگی‌های فرهنگ سازمانی
Error! Bookmark not defined...... د) تعریف مدیریت
Error! Bookmark not defined...... هـ) سطوح مدیریت
Error! Bookmark not defined...... و) انواع شیوه‌های مدیریت
Error! Bookmark not defined...... بند دوم: تاثیر مکاتب کلاسیک در ساختار رسانه‌ها
Error! Bookmark not defined...... بند سوم: تاثیر مکتب روابط انسانی و نقش آن در ساختار رسانه‌ها

Error! Bookmark not defined...... بند چهارم: وضعیت حقوقی مالکیت مطبوعات
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. **گفتار سوم: انواع مالکیت**
Error! Bookmark not defined...... بند اول: مالکیت دولتی
Error! Bookmark not defined...... بند دوم: مالکیت اشتراکی
Error! Bookmark not defined...... بند سوم: مالکیت خصوصی
Error! Bookmark not defined...... بند چهارم: مالکیت تعاونی (نمونه لوموند)
Error! Bookmark not defined...... الف) انحصار مالکیت مطبوعاتی

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. **فصل سوم: اقتصاد مطبوعات**
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. **گفتار اول: درآمد مطبوعات**
Error! Bookmark not defined...... بند اول: تک فروشی
Error! Bookmark not defined...... بند دوم: آبونمان (اشتراک)
Error! Bookmark not defined...... بند سوم: جذب آگهی
ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. **گفتار دوم: نقش تبلیغات در توسعه اقتصادی**
Error! Bookmark not defined...... بند اول: تاریخچه آگهی‌ها در مطبوعات
Error! Bookmark not defined...... بند دوم: انواع آگهی‌ها و آگهی دهندگان

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. **گفتار سوم: تقسیم بندی تبلیغات بر اساس ترکیب بندی و آگهی‌های جدید**
Error! Bookmark not defined...... بند اول: عمودی و افقی
Error! Bookmark not defined...... بند دوم: مستقیم و غیر مستقیم
Error! Bookmark not defined...... بند سوم: تجاری، فرهنگی و سیاسی، مردمی
Error! Bookmark not defined...... بند چهارم: تبلیغات سفید، سیاه، خاکستری
Error! Bookmark not defined...... بند پنجم: تقسیم بندی تبلیغات بر اساس ترکیب بندی
Error! Bookmark not defined...... الف) کانونی
Error! Bookmark not defined...... ب) محوری
Error! Bookmark not defined...... ج) عمقی
Error! Bookmark not defined...... د) متوالی
Error! Bookmark not defined...... بند ششم: آگهی‌های جدید در روزنامه‌ها

- Error! Bookmark not defined..... الف) شیوه‌های توزیع مطبوعات
- Error! Bookmark not defined..... ب) تعریف توزیع
- Error! Bookmark not defined..... ج- عوامل موثر بر استقلال مالی مطبوعات
- Error! Bookmark not defined..... د) عوامل درون سازمانی
- Error! Bookmark not defined..... هـ) عوامل برون سازمانی

فصل چهارم: فرایند تحول تاریخی از «آزادی مطبوعات» تا «استقلال

- ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... حرفه‌ای روزنامه‌نگاران»
- ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED..... گفتار اول: آزادی بیان و مطبوعات در قوانین اساسی ایران
- Error! Bookmark not defined..... بند اول: نظریه‌های آزادی و کنترل رسانه‌ها
- Error! Bookmark not defined..... الف) نظریه اقتدارگرا
- Error! Bookmark not defined..... ب) نظریه آزادی گرا
- Error! Bookmark not defined..... ج) نظریه مسؤولیت اجتماعی
- Error! Bookmark not defined..... د) نظریه کمونیستی شوروی
- Error! Bookmark not defined..... هـ) نظریه انقلابی توسعه‌ای
- Error! Bookmark not defined..... و) نظریه مشارکت دموکراتیک:
- Error! Bookmark not defined..... بند دوم - دیدگاه‌های مطرح شده
- Error! Bookmark not defined..... الف) دیدگاه فرنان ترو
- Error! Bookmark not defined..... ب) دیدگاه ریموند ویلیامز
- Error! Bookmark not defined..... ج) دیدگاه دنیس مک کوئیل
- Error! Bookmark not defined..... د) دیدگاه رالف لوینشتاین
- Error! Bookmark not defined..... هـ) دیدگاه جان مریل
- Error! Bookmark not defined..... و) دیدگاه ویلیام هاگتن
- Error! Bookmark not defined..... ز) دیدگاه رابرت پیکارد
- Error! Bookmark not defined..... بند سوم - استقلال حرفه‌ای مطبوعات
- Error! Bookmark not defined..... الف-استقلال صاحبان مطبوعات
- Error! Bookmark not defined..... ب - استقلال سازمان مطبوعاتی

ج) ترکیب هیات نظارت بر مطبوعات..... **Error! Bookmark not defined.**

د) استقلال روزنامه‌نگاران..... **Error! Bookmark not defined.**

فصل پنجم: نظام حقوقی ایران و فرانسه درباره استقلال مالی مطبوعات. **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

گفتار اول: نظام حرفه‌ای روزنامه‌نگاران..... **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

گفتار دوم: مقررات خاص فعالیت‌های حرفه‌ای روزنامه‌نگاران. **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

بند اول: وظایف و مسؤولیت‌های روزنامه‌نگار..... **Error! Bookmark not defined.**

بند دوم: حقوق و امتیازهای روزنامه‌نگار..... **Error! Bookmark not defined.**

گفتار سوم: رژیم مسؤولیت مدنی و کیفری رسانه‌ها در فرانسه. **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

بند اول: مسؤولیت ناشی از جرایم رسانه‌ای..... **Error! Bookmark not defined.**

بند دوم: جرایم مطبوعاتی در رژیم حقوقی فرانسه..... **Error! Bookmark not defined.**

گفتار چهارم: چگونگی تأسیس مطبوعات..... **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

گفتار پنجم: امنیت شغلی روزنامه‌نگاران..... **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

گفتار ششم: مشارکت روزنامه‌نگاران در مالکیت و مدیریت مطبوعات. **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

گفتار هفتم: قوانین جذب آگهی..... **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

گفتار هشتم: تضمین جایگاه حقوقی روزنامه‌نگاران..... **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

گفتار نهم: سن بازنشستگی روزنامه‌نگاران..... **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

گفتار دهم: بیمه تامین اجتماعی..... **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

گفتار یازدهم: رابطه استقلال مالی مطبوعات با میزان آزادی آنها. **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

گفتار دوازدهم: موانع استقلال و آزادی حرفه‌ای مطبوعات در ایران. **Error! BOOKMARK NOT DEFINED.**

بند اول: قوانین و نوع نظام رسانه‌ای..... **Error! Bookmark not defined.**

بند دوم: سانسور و خود سانسوری..... **Error! Bookmark not defined.**

بند سوم: دیوان سالاری و فامیل سالاری در مطبوعات..... **Error! Bookmark not defined.**

بند چهارم: ضعف بودجه مالی و سرمایه گذاری مطبوعات. **Error! Bookmark not defined.**

بند پنجم: وابستگی به دولت..... **Error! Bookmark not defined.**

بند ششم: وابستگی به آگهی‌ها..... **Error! Bookmark not defined.**

Error! Bookmark not defined...... بند هفتم: سیاست زدگی مطبوعات

Error! Bookmark not defined...... بند هشتم: حرفه‌ای نبودن مدیران و روزنامه‌نگاران

Error! Bookmark not defined...... بند نهم: عدم آشنایی روزنامه‌نگاران و مدیران از مسائل حقوقی حرفه‌ای

Error! Bookmark not defined...... بند دهم: پایین بودن تیراژ

Error! Bookmark not defined...... بند یازدهم: عدم افزایش مخاطبان

Error! Bookmark not defined...... بند دوازدهم: مدیریت غیر حرفه‌ای

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. نتیجه گیری

ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED. فهرست منابع و مآخذ

Error! Bookmark not defined...... منابع فارسی

Error! Bookmark not defined...... منابع لاتین

Error! Bookmark not defined...... منابع اینترنتی

مقدمه

بدون تردید مطبوعات را باید زبان گویای جامعه دانست. این زبان هم درد دل و نظرات مردم را می‌گوید و هم نقش نظارتی ایفا می‌نماید. به علاوه می‌تواند افق‌ها و مسیرهای فرا روی مردم جامعه را نیز مشخص نماید. به عبارت دقیق‌تر می‌تواند راهنمای جامعه در حوزه‌های مختلف باشد. از این رو، این مسأله که آنها تا چه حد بی‌طرفانه و مستقل به خوانندگان خود و جامعه خط می‌دهند بسیار حایز اهمیت است. از سوی دیگر، تامین مالی مطبوعات نیز امر مهمی است که می‌تواند استقلال و آزادی آن را تحت تاثیر قرار دهد. در این نوشتار به شرحی که در ادامه خواهد آمد به بررسی نقش استقلال مالی مطبوعات در تحکیم آزادی آنها پرداخته می‌شود.

بیان مسأله

استقلال مطبوعات در روند تحکیم آزادی آن نقش بسزایی دارد. در ایجاد و تکامل مطبوعات سه دوره وجود دارد: دوره اول که از اوایل قرن هفدهم آغاز می‌شود دوره استبدادی است. در این دوره فعالیت‌های مطبوعاتی مستقیماً توسط حکومت کنترل می‌شود و مطبوعات توسط مأموران دولتی یا افراد مورد وثوق آن اداره می‌شود. در این دوره مطبوعات زبان تبلیغات حکومت‌ها هستند. از ویژگی‌های این دوره سانسور است. دوره دوم مطبوعات که به دوره انقلاب مسلکی معروف است از قرن هیجدهم آغاز می‌شود. در این دوره مطبوعات در اختیار مردم قرار می‌گیرد و از نظارت مستقیم دولتی خارج می‌شود و تکثرگرایی مطبوعات در این دوره آغاز می‌گردد.

دوره سوم که از اواسط قرن نوزدهم آغاز می‌شود دوران مطبوعات تجاری و خبری نامیده می‌شود. در این دوره ورود آگهی به مطبوعات باعث تجارتي شدن آن می‌گردد و به جای مباحث سیاسی و فرهنگی، مصرف‌گرایی ترویج و خبرها به صورت یک کالای تجاری در می‌آید که در واقع با تجاری شدن مطبوعات، وابستگی مالی آنها به منابع ثروت بیشتر می‌شود و به عبارتی دیگر، از این دوره مطبوعات استقلال تحریری و مالی خود را از دست می‌دهند و رسالت

مطبوعات که آگاه سازی و تنویر افکار عمومی می باشد تحت الشعاع قرار می گیرد. در این زمان موضوع مقررات و اصول اخلاقی مطرح می گردد که یکی از روش ها، مشارکت روزنامه نگاران در مالکیت و مدیریت مطبوعات است که در دهه های اخیر به صورت یک خواسته مهم برای تأمین و تحکیم استقلال مطبوعات مطرح شده است.

سؤال یا سؤالات تحقیق

۱. میزان استقلال مالی مطبوعات چه تأثیری در استقلال تحریری آن دارد؟
۲. راهکارهای مقابله با اعمال فشار از سوی صاحبان قدرت و سرمایه ی آگهی دهندگان بر مطبوعات چیست؟

فرضیه یا فرضیه ها

۱. وابستگی مالی و تجاری شدن مطبوعات موجب می گردد تا مطبوعات رسالت خود را (که تحقق منافع عمومی و تنویر افکار عمومی است) از دست داده و به خواسته های صاحبان سرمایه عمل نمایند.
۲. مطبوعات برای نیل به مقابله با حداقل قدرت و ثروت راهکارهایی دارند. از جمله می توان به استقلال تحریریه ای اشاره نمود که این امر می تواند استقلال تحریریه ای و همچنین استقلال مالی مطبوعات را تضمین کند.

امیر مهدوی

پاییز ۱۳۹۳

